

Міленко А. Є.,
студентка,
Бердянський державний
педагогічний університет

РИТУАЛЬНА МОДЕЛЬ КОМУНІКАЦІЇ В РОБОТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ЗМІ

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена необхідністю переосмислення традиційних моделей масової комунікації з огляду на вимоги часу. Ритуальна модель комунікації передбачає суспільно-культурну діяльність, що об'єднує масу в єдину спільноту в духовному, професійному та інших вимірах. Такі прояви соціальної взаємодії зустрічаються в повсякденному житті та є його невід'ємною частиною. Наразі у галузі теорії та історії соціальних комунікацій ритуальна модель у контексті сучасного інформаційного середовища залишається маловивченою. Основним призначенням ритуальної комунікації є забезпечення культурної ідентичності в суспільстві, тому ритуальний вимір комунікації дуже важливий, а його вивчення є актуальним та перспективним у прикладному сенсі.

За *мету* нашого дослідження було поставлено виявити своєрідність функціонування ритуальної моделі комунікації в роботі регіональних ЗМІ на прикладі інформаційного порталу «Бердянск 24». Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання: охарактеризовано сутність ритуальної моделі комунікації; визначено категорії ритуальної моделі комунікації відповідно до класифікації Дж. Кері; проаналізовано матеріали інформаційного порталу «Бердянск 24» на предмет функціонування комунікаційних ритуалів. *Об'єкт дослідження* – функціонування ритуальної моделі комунікації, *предмет дослідження* – застосування категорій ритуальної комунікації в роботі регіональних ЗМІ.

Передусім, варто відзначити, що для споживача масової інформації велике значення має не лише повідомлення про зміни в навколишньому середовищі, але й достовірне підтвердження особливостей дійсності цього середовища. Ю. Козир слушно відзначає: «Усвідомлення і врахування комунікаційних ритуалів, поширених у певному соціокультурному середовищі, допомагають журналістам знайти спільну мову з читачем, сприяють толерантному ставленню до культурних особливостей представників різних суспільств, особливо коли йдеться про конфліктні питання» [3, 166].

Вперше альтернативний підхід до комунікації як до ритуалу запропонував американський дослідник Дж. Кері в 1975 році. В межах запропонованої концепції, Дж. Кері розглядає комунікацію як засіб передачі інформації, яка розповсюджується з метою впливу та контролю на споживача. Ритуальну модель дослідник ще називає експресивною, оскільки вона орієнтується на прояв прагнень та почуттів, а не на якусь інструментальну мету. Ритуальна модель базується на спільності розуміння чи емоцій, і дуже часто включає в себе певний елемент перформанса як невід'ємної частини комунікації. Як правило, в природних умовах, дана модель не орієнтована інструментально, проте дослідник не виключає ймовірні наслідки її використання для суспільства. У ЗМІ принципи ритуальної комунікації представлені доволі широко. Вони мають прихований підтекст та можуть являти собою певні значимі символи й апеляції до культурних цінностей, спільного минулого, міфів чи традицій.

Дж. Кері виділяє чотири категорії ритуальної моделі комунікації: участь, товариськість, братерство та спільна віра. Згідно з цією класифікацією, спілкування «не є актом висилання інформації, а публічним виявом підтримки суспільних переконань» [1, 220]. Якщо розглядати ритуальну модель за вищевикладеною класифікацією, то стає зрозуміло, що комунікація являє собою не засіб передачі інформації, а інструмент, який ЗМІ використовують для того, аби викликати в людей певні настрої або переконання. Ритуальність в ЗМІ доволі часто має релігійний підтекст, що дозволяє підкреслити ідею поділу переконань та церемоніальності. Кінцева мета ритуалу за Дж. Кері – це ототожнення індивідом себе як учасника суспільного об'єднання.

Дж. Кері використовує принцип наглядної ілюстрації медіа задля розвитку ритуальної моделі комунікації. Згідно з цим принципом, можна взяти до уваги процес читання газети або моніторинг новин в Інтернеті. Цей процес і є наявним прикладом ритуалу, який суспільство виконує щодня, навіть не замислюючись про це. В даному випадку, ритуал стає частиною спільної культури.

Проаналізувавши матеріали регіонального інформаційного ресурсу «Бердянск 24», виявлено приклади прихованого ритуального підтексту з використанням таких категорій моделі як участь, братерство та спільна віра. В зверненні колишнього міського голови м. Бердянська Олексія Бакая, що розміщене на інформаційному ресурсі, використовуються ключові фрази серед яких можна виділити такі: «Соотечественники, мы все являемся гражданами одной страны, жителями одного города», «Бердянск

всегда был известен своей толерантностью к различным языкам, религиям и представителям разных народов», «В городе живут представители 56 национальностей и 11 конфессий». Такі фрази є прикладом спроби об'єднати різні соціальні групи в одну за допомогою промовистого повідомлення. Наступний матеріал описує щорічний хрестовий похід, який відбувся на Пасху. Окрім того, що єпископа автор називає «Владикою», у статті цей захід висвітлюється як ритуал та відповідає категорії «спільна віра»: «Крестный ход сопровождался пасхальными песнопениями, которые заполняли улицы города, и возвещали всем, что: «Христос воскрес из мертвых, смертью смерть поправ, и сущим во гробех живот даровав». Горожане встречали крестный ход возгласами «Христос воскрес!», а священники окропляли народ святой водой». Доволі часто на «Бердянск 24» можна зустріти матеріали про заходи, які відбудуться у майбутньому, наприклад про фестиваль ковалів «Сталева хвиля». Такі тексти об'єднують окремих людей в одну спільноту за їх вподобаннями та спонукають взяти участь в заході, що є прикладом одразу двох категорій – участі та товариськості.

Таким чином, ритуальна модель покликана не тільки передавати інформаційні повідомлення через канали масової комунікації, а й викликати відповідні настрої та переконання, об'єднувати окремі соціальні групи в одну спільноту. Ознаки ритуалу можна вбачати як в процесі щоденного моніторингу новин в регіональних ЗМІ, так і в самих публікаціях, які містять приховані символи, асоціації та образи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Різун В. В. Теорія масової комунікації : підручник для студентів галузі 0303 «журналістика та інформація» / Володимир Володимирович Різун. – Київ : Просвіта, 2008. – 257 с.
2. Черных А. Ритуалы и мифы медиа / Алла Черных. – М. : Гнозис, Центр гуманитарных инициатив, 2014. – 169 с.
3. Козир Ю. А. Українсько-російські відносини як вияв ритуальної комунікації (порівняльний аналіз преси України й Росії) / Ю. А. Козир // Наукові записки Інституту журналістики. – 2014. – Том 56. – С. 166–170.